

Ключові слова: цифрова економіка, цифровий менеджмент, інтернет речей, цифровізація системи управління підприємством.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровой менеджмент, интернет вещей, цифровизация системы управления предприятием.

Key words: digital economy, digital management, internet of things, digitalization of enterprise management system.

КОСТЕНКО ОЛЕКСІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права

Національної академії правових наук України»,

в.о. завідувача наукової лабораторії теорії цифрової трансформації і права

наукового центру цифрової трансформації і права,

доктор філософії в галузі права

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АНОНІМІЗАЦІЇ ТА ПСЕВДОНІМІЗАЦІЇ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИМИ ДАНИМИ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет в сучасну епоху характеризується експоненціальним створенням інформаційних баз і реєстрів з персональними даними користувачів та їх численним дублюванням. Ці дані використовуються для ідентифікації фізичних та юридичних осіб в інформаційних системах. Нині все більше державних та публічних інформаційних ресурсів відмовляються від політик знеособленого доступу користувачів до інформації на користь їх реальної ідентифікації. Вимоги до ідентифікації суб'єктів є скрізь і стрімко зростають. Користувачі різних систем мають варіантні набори ідентифікаційних даних, якими потрібно керувати та ототожнювати з конкретною фізичною або юридичною особою. Накопичення персональних та ідентифікаційних даних третіми особами збільшує ризики їх незаконного використання. Фактично ідентифікаційні дані стали стратегічним ресурсом будь-якої держави і потребують відповідного фізичного, технічного та правового регулювання, а також обов'язкового захисту.

Управління ідентифікаційними даними в цифровому світі не має чітко визначеного значення, однак технологічне управління ідентифікацією в її найширшому розумінні відноситься до адміністрування та характеристик ідентифікаційних атрибутів, управління процесами ідентифікації та використання ідентифікаційних даних. Правове регулювання управління ідентифікаційними даними містить достатньо законодавчих проблем, які лежать як в площині інформаційного права так і стосуються інших галузей права.

Відмінності нормативно-правових актів в різних юрисдикціях щодо використання персональних та ідентифікаційних даних складають досить різномірну картину правового регулювання, що ускладнює

процеси створення ефективних правових норм. Це характерно для більшості конкретних дефініцій сфери управління ідентифікаційними даними. Особливу актуальність набувають процеси правового регулювання процедур анонімізації та псевдонімізації ідентифікаційних даних, як родової похідної персональних даних, в мережі Інтернет та різних інформаційно-телекомунікаційних системах.

У сфері управління ідентифікаційними даними регулювання анонімістю та псевдонімізацією має два напрями.

Перший напрям стосується проблематики правового та технічного регулювання процесами анонімізації та псевдонімізації в інформаційно-комунікаційних системах, які оброблюють та зберігають ідентифікаційні та персональні дані. Другий напрям характеризується вивченням проблем, пов'язаних із створенням та застосуванням анонімів та псевдонімів поза межами інформаційних систем. Самостійно створені псевдоніми або заходи анонімізації можуть застосовуватися як інструментарій для скоєння кіберзлочинів.

Наразі базовим документом за яким пропонується формувати законодавство стосовно захисту персональних даних є General Data Protection Regulation, Regulation EU 2016/679 (GDPR). В Регламенті питання псевдонімізації приділено увагу в статтях 25 та 32, як інструментарію захисту та безпеки даних.

Крім того стандартом ISO/TS 25237:2017 визначено псевдонімізацію, як конкретний тип розпізнавання, який одночасно вилучає зв'язок із суб'єктом даних і додає зв'язок між певним набором характеристик, що стосуються суб'єкта даних, та одним або кількома псевдонімами. Псевдонім також може визначатися як персональний ідентифікатор, який відрізняється від звичайно використовуваного персонального ідентифікатора і використовується з псевдонімізованими даними для забезпечення узгодженості набору даних, що пов'язує всю інформацію про суб'єкта даних, не розкриваючи справжні дані особи. Цим стандартом надається визначення анонімізації як процесу, за допомогою якого персональні дані безповоротно змінюються таким чином, що суб'єкт даних більше не може бути ідентифікований прямо або опосередковано, ні самим контролером даних, ні у співпраці з будь-якою іншою стороною [1].

Національний інститут стандартів і технології Сполучених Штатів Америки (NIST) визначає поняття псевдонімізація як конкретний тип деідентифікації, який одночасно усуває зв'язок із суб'єктом даних і додає зв'язок між певним набором характеристик, що стосуються суб'єкта даних, та одним або кількома псевдонімами. Як правило, псевдонімізація здійснюється шляхом заміни прямих ідентифікаторів псевдонімом, такими, наприклад, як випадково згенеровані значення [2]. У міжвідомчих та внутрішніх звітах NIST, пов'язаних з кібербезпекою та конфіденційністю (NISTIR), запропоновані наступні визначення: анонімість, це умова в ідентифікації, згідно з якою суб'єкт не може бути визнаним, без достатньої інформації про нього для встановлення зв'язку з відомим суб'єктом [3]; анонімізацією є процес, який

усуває зв'язок між ідентифікуючим набором даних та суб'єктом даних [4]; анонімізованими даними вважаються дані, з яких одержувач інформації не може ідентифікувати суб'єкта [5]; анонімізована інформація – це попередньо ідентифікована інформація, яка була деідентифікована і для якої більше не існує коду чи іншої асоціації для повторної ідентифікації [6]; анонімним ідентифікатором особи є ідентифікатор, який не дозволяє однозначно ідентифікувати фізичну особу [7].

Звіти NISTIR також формулюють визначення «псевдонім», як: ім'я особи, вибране особою, яке не підтверджується як значуще за допомогою підтвердження особи та яке використовується для захисту справжньої особистості особи [8]; ім'я, відмінне від офіційного [9]; персональний ідентифікатор, який відрізняється від персонального ідентифікатора, який зазвичай застосовується особою; всі неправдиві або неперевірені імена вважаються псевдонімами.

Звертаємо увагу на те, що дані псевдонімізації не слід прирівнювати або сприймати як анонімні дані, незважаючи на те, що обидва процеси стосуються дійсних ідентифікаційних даних, які наявні в інформаційних системах. Відмінність їх полягає в тому, що псевдонімізація пов'язана із чітким наявним асоціативним зв'язком між особистими ідентифікаторами та псевдонімами. В той же час анонімізація апріорі виключає будь-який зв'язок анонімних даних з реальними ідентифікаційними даними суб'єктів. Таким чином анонімні дані не відносяться до різновиду персональних даних.

На сьогодні в Україні задекларовано 22 схеми електронної ідентифікації надавачів електронних довірчих послуг, 32 схеми електронної ідентифікації банків-ідентифікаторів системи BankID Національного банку України, 3 схеми електронної ідентифікації надавачів послуг MobileID, 4 схеми електронної ідентифікації на основі хмарного підпису та 1 схема електронної ідентифікації на основі ID-картки. Законодавча регуляція окремих процесів ідентифікації здійснюється Законом України «Про електронні довірчі послуги», постановою правління Національного банку України від 30.08.2016 № 378 «Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України» та постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.2019 № 546 «Про затвердження Положення про інтегровану систему електронної ідентифікації».

Наразі в Україні склалася ситуація коли у всі сфери суспільного життя стрімкими темпами впроваджуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології при фактичній відсутності правових інститутів управління ідентифікаційними та персональними даними, біометрією, пристроями IoT та штучним інтелектом. В той же час наявна нормативно-правова база України застаріла та фактично недостатньо відповідає стану суспільних відносин [10]. Прийняті регуляторні акти носять загальний характер або є суто технічними, що оминають правові проблеми в сфері управління ідентифікаційними даними, незважаючи на очевидну необхідність впровадження масштабованих методологій та найкращих практик управління даними, які впроваджено в інших країнах світу.

Питання, що пов'язані із управлінням ідентифікаційними даними, в тому числі юридичні механізми забезпечення процедур анонімізації та псевдонімізації ідентифікаційних даних в національному законодавстві, необхідно вирішувати комплексною розробкою сучасних нормативно-правових актів у сфері управління ідентифікаційними даними.

Список використаної літератури:

1. ISO 25237:2017 Health informatics – Pseudonymization. URL: <https://www.iso.org/standard/63553.html>
2. Information Technology Laboratory Computer Security Resource Center. Pseudonymization. URL: <https://csrc.nist.gov/glossary/term/pseudonymization>
3. ISO / IEC 24760-1: 2011 Information technology – Security techniques – A framework for identity management – Part 1: Terminology and concepts. Anonymity. URL: <https://csrc.nist.gov/glossary/term/anonymity>
4. ISO / TS 25237: 2008 Information Technology Laboratory Computer Security Resource Center pseudonymization. Anonymization. URL: <https://csrc.nist.gov/glossary/term/anonymization>
5. ISO / TS 25237: 2008 Information Technology Laboratory Computer Security Resource Center pseudonymization. Anonymized_data URL: https://csrc.nist.gov/glossary/term/anonymized_data
6. NIST SP 800-122 Guide to Protecting the Confidentiality of Personally Identifiable Information (PII). Anonymized Information. URL: https://csrc.nist.gov/glossary/term/Anonymized_Information
7. NISTIR 8053 ISO/TS 25237: 2008. URL: https://csrc.nist.gov/glossary/term/anonymous_identifier
8. CNSSI 4009-2015 Committee on National Security Systems (CNSS) Glossary. April 2015. URL: <https://www.cnss.gov/CNSS/openDoc.cfm?uaq+Vxc4+Ff0fLwbRuhSVw==>
9. NIST Special Publication 800-63-3 Digital Identity Guidelines. June 2017. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/SpecialPublications/NIST.SP.800-63-3.pdf>
10. Kostenko O. V. Identification data management (identification): problem of the conceptual and categorical apparatus. Collective monograph. Cuiavian University in Wloclawek. Wloclawek, Poland. 2021. P. 317–324.

Ключові слова: ідентифікація, анонімізація, псевдонімізація, управління ідентифікаційними даними, ідентифікатор.

Ключевые слова: идентификация, анонимизация, псевдонимизация, управление идентификационными данными, идентификатор.

Key words: identification, anonymization, pseudonymization, identification data management, identifier.